

PÝCHA, KLOPÝTAT, ZPYTOVAT, PYKAT...

Doufám, že každý žák školou povinný pozná, že těchto pár slov v nadpisu patří do seznamu slov vyjmenovaných. Ale všechny tyto pojmy jsou současně důležité i pro duchovní život křesťana. Na otázku zpytování svědomí jsme se zeptali otce Filipa Duška, kaplana ve farnosti Nové Město n. M.

Milý Filipe, co je to vlastně svědomí?

Svědomí je část mé duše, která za pomoci rozumu vyslovuje kladné nebo záporné hodnocení mého jednání. My křesťané zároveň věříme, že ve svědomí nehovoří pouze náš rozum, ale může z něj zaznívat i hlas Boží.

Může nás svědomí někdy klamat?

Bohužel může. Ze svědomí mohou do naší mysli zaznívat i mnohé hlasy našeho nevědomí. To velice dobře popsal Sigmund Freud. Tak nás ve svědomí může přehnaně obviňovat hlas, který připisujeme Bohu, a ono se zatím jedná o obviňující hlasy např. našich rodičů nebo učitelů, které jsme vytěsnili do oblasti našeho podvědomí. V praxi se pak setkávám s lidmi, kteří vnímají Boha jako někoho, kdo je pořád jen odsuzuje a nemá je rád. Je ohromný výkon, když takový člověk nahlédne, že jde spíše o hlas těch, kteří ho v minulosti citelně zranili než o hlas milosrdného Boha.

Je možné zvýšit citlivost svědomí?

Možné to je, ale není vůbec snadné, aby to člověk udělal správně. Cílem není přitvrdit. Cílem je hledat Boží pohled na můj život. Nesetkávám se s nějakou neživou normou, která přísně nebo ledabyly posuzuje můj život. V Kristu se setkávám s tím, kdo mě miluje víc než já sám sebe. Zná celou mou historii, zná moje současné síly a trpělivě mě vede k růstu.

Ted', když víme, co je to svědomí, jakým způsobem je možné ho zpytovat?

Už o tom byla trochu řeč. Neskládám účty jen před neživou normou, např. před Desaterem. Zpytování svědomí může být něčím daleko víc. Má jít o moje setkání s živým Bohem. Má jít o modlitbu. Velmi se mi líbí pojmenování „Modlitba milující pozornosti“. Každý večer (nebo ráno – záleží, komu více vyhovuje) se pokusím nejprve vnitřně předstoupit před tvář milosrdného Ježíše. K tomu může pomoci úryvek z evangelia – například o tom, jak Ježíš odpustil cizoložné hříšnici (Jan 8, 1–11), o milosrdném otci (Lk 15, 11–32) nebo o setkání Ježíše s bohatým mladíkem (Mk 10, 17–22). Učíme se vnímat Ježíšův milosrdný pohled. Tohle je základ zpytování – pokusit se nahlédnout, jak mě vnímá Bůh a uvědomit si, že jeho pohled je nejspíš úplně jiný než pohled můj nebo pohled lidí, kteří mě odsuzují, nebo naopak chláholí mé svědomí.

Pokud se mi podaří tento první krok, mohu se zadívat na svůj život. Netřeba ho zkoumat naprosto jemně. Zvláště člověk, který je úzkostlivý a má tendenci sebe sama příliš obviňovat, by neměl příliš podrobně zkoumat své jednání. Po předstoupení před Boží tvář jako první vzdáváme Bohu díky za všechno dobré, co nám ten den dal a co se nám samotným podařilo udělat. Děkuji za přijatá dobra, za každé hezké setkání s nějakým člověkem atd. A také děkuji za to, co se mi podařilo dobrého vykonat.

Tento druhý krok je hodně důležitý a často máme tendenci ho přeskačovat jako něco nedůležitého. Není se pak čemu divit, že Boha vnímáme jako nepřehledný a sebe samé jako neschopné, když nevidíme, jak moc nás Bůh obdarovává a jak se nám leckteré věci s Boží pomocí daří.

Až po předstoupení před Boží tvář a vzbuzení vědomosti se díváme na věci, které se nám nepodařily, a na hříchy. Může jít o širší pohled. Mohu vnímat nejen to, že jsem někoho onálepkoval sprostým slovem, ale i to, co mé reakci předcházelo. Možná jsem předtím utržil nějakou urážku od druhého, cítil jsem se poníženo a vnitřně jsem toužil své napětí nějak vybit... V této souvislosti prosím Boha, aby mi odpustil a v budoucnu dal sílu kousnout se do jazyka v takové chvíli a nešířit zlo dál. Jak už zaznělo, nemusím nutně prohlížet svůj den hodinu

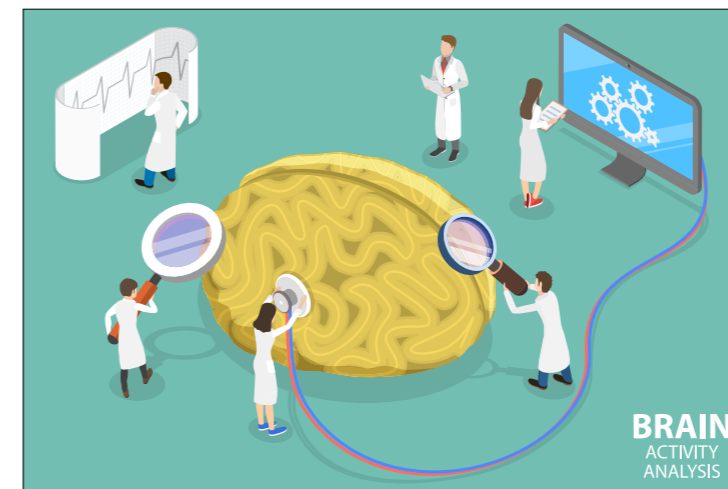
o. Filip Dušek, 34 let, vysvěcen: 27. 6. 2015. Studium na Katolické teologické fakultě. Oblíbená kniha: Autobiografické spisy od sv. Terezie z Lisieux. Oblíbený citát: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a určil jsem vás k tomu, abyste šli a přinášeli užitek a váš užitek, aby byl trvalý.“ (Jan 15, 16)

Foto: TarikVision, vchalup, Prazis Images, khosrorck - Adobe stock; Martin J. Ryznar

po hodině a hledat každý chlup. Zásadní věci nám většinou svědomí ukáže samo – stačí zůstat chvíli v klidu. A pokud se pravidelně zpovídáme s pomocí zpovědního zrcadla, dobře víme, co je zásadnější a co ne.

Co je cílem tohoto zkoumání?

Musím se přiznat, že v minulosti jsem zpytování svědomí nesnášel. Většinou jsem ho měl spojené se zkušeností toho, že člověk přijde pozdě v noci po nějaké party domů. Ráno se pak probudí s pěknou kocovinou alkoholickou i morální. Často jsem se pak převaloval v posteli, nadával si a říkal, jaký jsem hlupák. Myslel jsem si, že Bůh chce, abych po udělení nějakého hříchu sám sebe takhle potrestal. A myslel jsem si, že když se takhle potrestám sám, on mě pak trestat nebude. Jaký byl můj údiv, když jsem poznal, že tohle jednání je veskrze pohanské. Sám si nikdy tímto způsobem nezískám odpuštění. To nejvíce, co mohu se svým hříchem udělat, je přijít před Ježíše a dát mu ho, složit ho v celé bídě své duše k jeho nohám. To je opravdu evangelium, že svoje

vinu nemusíme nějak vyřešit sami, ale že je řeší Ten, který nás miluje.

Cílem zpytování je toto: vidět sebe sama tak, jak mě vidí Bůh, složit mu své hříchy k nohám, přijmout jeho odpuštění i naději, že s ním unesu výzvy zítřejšího dne.

Rozpoznat hříchy spáchané slovy nebo skutky je relativně jednoduché. Jak ale poznat hřích spáchaný jenom v hlavě, tedy hřích myšlením?

Kardinál Tomáš Špidlík na základě moudrostí starověkých křesťanů uvádí pět stupňů pronikání zlých myšlenek do srdce. První stupeň je „dotyk“. Napadne mě například vykrást banku. Můžu si říci: „To je ale blbost,“ a je po myšlence. Druhý stupeň je „rozhovor“. To je situace, kdy myšlenka jen tak neodejde a já začnu myšlenku na loupež (abychom zůstali u našeho příkladu) přemítat v hlavě. Přemýšlím, kolik peněz by z toho asi bylo, co bych s penězi udělal, jak bych tu banku vyloupil atd. Stále to může být docela nevinné. Třetí stupeň pronikání zlé myšlenky už je náročnější. Vůle se může chopit té myšlenky a já začnu zakoušet vnitřní rozdělení. Jedna moje část křičí: „Jdi a vy-

lup banku!“ Druhá moje část křičí: „Je to blbost. Vykašli se na to. Přestaň na to myslet.“ Tomuto stupni se říká „boj“ a je velmi nepříjemný. Čtvrtý stupeň pronikání zlé myšlenky je „soulas“. Je to stav, kdy podlehnu svému horšímu já a začnu dělat praktické kroky vedoucí k vykradení banky – začnu nakupovat kuklu, zbraň atd. Posledním stupněm pronikání zlé myšlenky je „neřest“. O tu se jedná v případě, kdy už nemám sílu zlým myšlenkám na loupeže téměř vůbec vzdorovat. Snad ještě vnitřně tuším, že to není dobré, ale kradu a kradu stále dokola.

Můžeme se zeptat, od kdy je špatná myšlenka hříchem. Je to překvapivé, ale až od stupně číslo čtyři. Až od okamžiku, kdy s myšlenkou souhlasím většinou své vůle a podnikám kroky pro její uskutečnění. Určitě v mnoha oblastech života to nebude tak snadné jako v případě přihlouplého obrazu vyloupení banky. Například v oblasti hněvu se člověk

může pohybovat na tenkém ledu a už fakt, že si pohrávám s myšlenkou nenávisti vůči druhému, určitým způsobem špiní duši. Ještě nejasnější je to v oblasti smyslných myšlenek. Na druhé straně je poměrně utěšující slovo sv. Terezie z Lisieux, která moudře učí, že Boha daleko více rmoutí hříchy z oblasti pýchy než z této řekněme „živočišné“ oblasti našeho já, kterou není leckdy snadné ukočírovat.

Pán Ježíš často říkal, že nepřišel svět odsoudit, ale uzdravit. Jak se vyhnout tomu, abychom nepropadli zoufalství při pohledu na své hříchy?

Zvláště u některých povah to není vůbec snadné. Nejvíce jsou ohroženi lidé, kteří to s Pánem Bohem myslí velmi váž-

ně. Ve své dobré vůli mohou sklouznout až k takové tvrdosti vůči sobě, že jim to vezme všechnu kuráž. Pro mě je moc krásné učení sv. Terezie z Lisieux. Sama s Boží pomocí překonala velkou úzkostlivost, kterou v dospívání trpěla. Její poselství je plné naděje, milosrdenství a evangelia. Výborné je číst i evangelia, zvláště některé příběhy o Ježíšově odpuštění a lásce. Jeho křížová cesta je jedním velkým gestem lásky, v němž utone každé moje selhání, každý můj hřích.

Bůh nečeká, že budeme dokonalí ve smyslu bezhříšnosti. On čeká, že budeme směle kráčet za ním a hledat cestu, i když to bude znamenat, že občas zabloudíme, že uděláme nějakou botu nebo se umažeme od hříchů. Životní příběhy mužů Starého zákona, jako Abraháma, Jákoba nebo Davida jsou svědectvím o velkých hříšnicích, kteří upřímně hledali Boha a nechávali se jím postupně přetvářet. Abrahám, otec všech věřících, neměl dost víry v Boží zaslíbení, a tak si obstaral syna s otrokyní. Jákob oblaflnul svého otce, svého bratra a mnoho dalších lidí. David zcizoložil a nechal zavraždit muže své milenky. Kolik hříchů napáchali, ale dovedli litovat, dovedli se Boha pokorně ptát, dovedli znovu hledat cestu, a to pro Boha bylo důležitější než množství hříchů, které udělali.

**Děkujeme za rozhovor
Zbyněk Pavienský**

